

Verklaring dat er grond bestaat een voorstel in overweging te nemen tot verandering in de Grondwet van de bepalingen inzake de leeftijd voor het passief kiesrecht

VOORLOPIG VERSLAG

Nr. 4

(De vroegere stukken zijn gedrukt in de zitting 1969-1970)

De ter voorbereiding van de openbare beraadslaging over wetsontwerp 10 579 ingestelde bijzondere commissie, in welke handen tevens het onderhavige wetsvoorstel werd gesteld, ontving op 14 oktober 1970 een vertegenwoordiging van de Actiegroep leeftijdsgrenzen van de Nederlandse Jeugd Gemeenschap ¹⁾.

De commissie heeft de eer, omtrent dit wetsvoorstel als volgt te rapporteren.

Vele leden deelden de mening van de Staatscommissie van advies inzake Grondwet en Kieswet, dat de overwegingen die gelden met betrekking tot de verlaging van het actief kiesrecht grotendeels parallel lopen met die voor het passief kiesrecht. De Regering heeft natuurlijk gelijk wanneer zij stelt dat het zijn van gekozene een zwaardere verantwoordelijkheid oplegt dan het zijn van kiezer. Het zijn echter andere criteria dan de leeftijdscriterium die bepalend zijn voor de vraag in hoeverre een gekozene deze verantwoordelijkheid zal kunnen dragen. Deze criteria dienen in de eerste plaats gehanteerd te worden door diegenen, die de kandidaatstelling op zich nemen alsmede door de mondige kiezer die deze kandidaatstelling moet beoordelen.

Deze leden vroegen, welke argumenten de Regering kan aanvoeren om de minimumleeftijd voor het lidmaatschap van alle vertegenwoordigende lichamen te stellen op 21 jaar. In de memorie van toelichting erkent zij dat elke leeftijdsgrens altijd tot op zekere hoogte arbitrair is. Het „lijkt gerechtvaardigd”, aldus de Regering, om het passief kiesrecht op 21 jaar te doen ingaan. Wat is echter de rechtvaardiging van het onderscheid tussen actief en passief kiesrecht in het licht van haar opvatting „dat het tijdstip, waarop de algemene vorming door het onderwijs gemiddeld een einde neemt en men in ruimere mate eigen verantwoordelijkheden gaat dragen” op 18 jaar kan worden gesteld?

Deze vraag klemt te meer nu de Minister van Justitie onlangs op het N.J.G.-congres „De bezem door de leeftijdsgrenzen” heeft aangekondigd te overwegen met voorstellen te komen om de algemene meerderjarigheidsgrens op 18 jaar te stellen. Is niet één van de kenmerken van meerderjarigheid, dat men in die hoedanigheid in het genot komt van alle rechten en plichten die onze samenleving kent? Is niet iedere (meerderjarige) Nederlander tot elke landsbediening benoembaar? Deze leden konden de mening van de Regering inzake het passief kiesrecht niet onderschrijven en namen zich voor het onderhavige wetsontwerp in zodanige zin te amenderen, dat het onderscheid tussen de leeftijdsgrenzen voor actief en passief kiesrecht komt te vervallen.

Vele andere leden spraken hun voldoening uit over het feit dat door middel van het voorliggende wetsontwerp tot verlaging van de leeftijd voor het passief kiesrecht kan worden overgegaan.

Zij waren met de Staatscommissie van mening dat met name bij de jongeren een grotere geïnformeerdeheid bestaat dan voorheen met betrekking tot politieke en maatschappelijke verschijnselen.

¹⁾ De bij die gelegenheid overgelegde stukken zijn nedergelegd op de bibliotheek ter inzage van de leden.

Ten aanzien van de vaststelling van de leeftijdsgrens hadden deze leden vastgesteld dat in verschillende kringen de volgende mogelijkheden zijn geopperd:

a. de leeftijd voor actief en passief kiesrecht wordt gelijkgesteld met de meerderjarigheidsleeftijd, welke dan 18 jaar zou dienen te zijn;

b. de leeftijden voor actief en passief kiesrecht worden gelijkgesteld en gebracht op 18 jaar. De meerderjarigheidsleeftijd zou in dit geval op 21 jaar dienen te worden gehandhaafd. Bij verkiezing tot lid van een vertegenwoordigend lichaam dient te worden gehandeld als bij het huwelijk van een minderjarige;

c. de leeftijd voor het passief kiesrecht wordt 21 jaar, zoals thans voorgesteld, de leeftijd voor het actief kiesrecht wordt gebracht op 18 jaar en de meerderjarigheidsleeftijd blijft ongewijzigd;

d. de meerderjarigheidsleeftijd wordt gesteld op 18 jaar evenals de leeftijd voor het actief kiesrecht. De leeftijd voor het passief kiesrecht wordt gesteld op 18 jaar voorzover het de verkiezing van de leden der gemeenteraad betreft en 21 jaar voor het lidmaatschap van de Provinciale Staten en de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

De hier aan het woord zijnde leden zouden het zeer op prijs stellen de mening van de Regering op deze voorstellen te vernemen, op basis waarvan zij hun standpunt beter zouden kunnen bepalen.

Verscheidene leden stemden van ganser harte met het onderhavige wetsontwerp in. Zij verheugden zich erover, dat de Regering is afgeweken van het voorstel van de Staatscommissie Cals-Donner, inhoudende dat de leeftijden voor het actief en passief kiesrecht zouden moeten worden gelijkgesteld en dat deze leeftijden gelijk zouden dienen te zijn aan de bij de wet geregelde leeftijd voor de algemene meerderjarigheid, doch dat zij niet lager zouden mogen zijn dan 18 jaar. De onderlinge koppeling van deze drie leeftijden zou zeker tot vertraging van de verlaging van de minimumleeftijd voor het uitoefenen van het passief kiesrecht hebben geleid, een vertraging waarvoor de thans aan het woord zijnde leden niet zouden hebben gevoeld.

Deze leden waren voornemens bij de openbare beraadslaging van dit wetsvoorstel over de algemene problematiek van de leeftijdsgrenzen – en met name over de algemene meerderjarigheidsgrens – nog enkele opmerkingen te maken naar aanleiding van het congres dat de Nederlandse Jeugd Gemeenschap zaterdag 17 oktober jl. aan dit onderwerp wijdde. Ter voorbereiding daarvan legden zij aan de Regering de volgende vragen voor:

Heeft het kabinet zijn standpunt bepaald over het voorstel, vervat in het aan de Minister van Justitie uitgebrachte interimadvies van de Commissie voor de herziening van het kindbeschermingsrecht (*Nederlandse Staatscourant* van 20 oktober 1970), tot verlaging van de meerderjarigheidsgrens van 21 tot 18 jaar?

Op welke termijn zijn – indien de Regering voorstander zou zijn van een verlaging van de burgerlijke meerderjarigheidsgrens tot 18 jaar – wetsvoorstellen te dezer zake te verwachten?

Als de standpuntbepaling van de Regering ten aanzien van de civielrechtelijke meerderjarigheid in verband met de consequenties van deze leeftijdsverlaging nog enige tijd op zich zal laten wachten, wat vindt de Regering dan van de door de Staatscommissie Cals-Donner genoemde mogelijkheid dat de wet, evenals bij het sluiten van een huwelijk geschiedt, de minderjarigheid kan doen eindigen ingeval een minderjarige lid van een gekozen orgaan wordt, zodat zou worden vermeden dat bijvoorbeeld een kamerlid burgerrechtelijk minderjarig zou blijven?

Het standpunt dat de Staatscommissie ten aanzien van deze gedachte ingenomen heeft, kwam in haar rapport – naar de mening van deze leden – niet geheel duidelijk uit de verf.

Een zonder meer afwijzend oordeel hierover hadden verscheidene leden uit de betreffende paragraaf in het rapport van de Staatscommissie niet kunnen proeven.

Deze leden zouden, zeker omdat aan de verlaging van de algemene meerderjarigheidsgrens nog wel wat haken en ogen zitten, van de Regering willen vernemen of zij de door de Staatscommissie geopperde mogelijkheid een aanbevelenswaardige acht.

De laatste vraag welke deze leden aan de Regering voorlegden was deze: als de Regering tot het oordeel is gekomen dat de civielrechtelijke meerderjarigheidsgrens verlaagd moet worden tot 18 jaar, is zij dan ook van mening dat parallel daarmee ook de minimumleeftijd voor het passief kiesrecht tot 18 jaar zou moeten worden teruggebracht?

Verscheidene leden betuigden insgelijks instemming met dit wetsvoorstel.

Wel zouden zij het op prijs stellen, wanneer de Minister zijn redenering ten aanzien van de gekozen leeftijdsgrens nader zou uitwerken.

Met de Minister vonden deze leden het niet per se aangevoelen, dat de leeftijdsgrenzen voor het actief en het passief kiesrecht even hoog liggen.

Voorts waren zij aanvankelijk van oordeel, dat het niet wenselijk ware dat de leeftijd voor het passief kiesrecht lager ligt dan de algemene meerderjarigheidsgrens.

Op de meerderjarigheidsregel bestaan al enkele uitzonderingen. Verdere uitholling van die algemene regel achtten deze leden niet wenselijk. Dat zou toch wel het geval moeten zijn, wanneer aan beneden 21-jarigen het passief kiesrecht zou worden verleend.

Omgekeerd is hierboven reeds van andere zijden opgeroepen de vraag of er redenen zijn, indien de meerderjarigheidsgrens in het burgerlijk recht verlaagd zou worden, ook die voor het passief kiesrecht gelijktijdig daarmee lager te stellen. De Minister noemt in de memorie van toelichting motieven, op grond waarvan voor de verkiesbaarheid toch een hogere leeftijd zou kunnen worden aangehouden dan voor het actieve kiesrecht. Graag zouden deze leden te dezer zake een nadere beschouwing van deze Minister ontvangen.

Sommige leden meenden te kunnen volstaan met de mededeling dat zij verlaging van de leeftijdsgrens voor het passief kiesrecht voorstonden, doch niet overtuigd waren door de argumentatie van de Minister waarom daarbij bij de 21-jarige leeftijd halt gehouden zou moeten worden. Deze leden gaven er de voorkeur aan, deze leeftijdsgrens te bepalen op 18 jaar, zulks op de gronden ontwikkeld in de memorie van toelichting op het initiatiefvoorstel van de heren Van Thijn, Van den Bergh, mejuffrouw Goudsmit en de heren Wiebenga en Aarden (10 579).

Aldus vastgesteld 3 november 1970.

FRANSEN
GEERTSEMA
VROLIJK
KOLFSCHOTEN
AARDEN
VOOGD
VEERMAN
DIEPENHORST
WIEBENGA
VAN HET SCHIP
ANDRIESEN
VAN MIERLO
HAARS
WIEGEL
MEIJER.